

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ
ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

**ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ
ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ**

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр 3018/1 донетом на седници одржаној 23.12.2025. године Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда **Александра Вукелић** под насловом „Двојници у романима Маргарет Атвуд“, урађену под менторским руковођењем др **Сергеја Мацуре**.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Маја Ћук

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Англистика

Датум избора у звање: 11.2.2021.

Установа на којој је запослен: Факултет за стране језике, Алфа БК Универзитет

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Александра Јовановић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: англистика, наука о књижевности

Датум избора у звање: 20.9.2017.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Ана Симић

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: Англистика

Датум избора у звање: 21.9.2022.

Установа на којој је запослен: Факултет за правне и пословне студије „др Лазар Вркатић“, Универзитет Унион

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Александра (Вељко) Вукелић
Датум и место рођења:	30. јул 1993, Београд
Наслов мастер рада:	Улога књижевне традиције у делу „Пуста земља“
Датум одбране мастер рада:	5. септембар 2017.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Филолошки факултет Универзитета у Београду
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	Наука о књижевности – англистика

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

- Vukelić, A. (2025). Newspaper Clippings in Margaret Atwood's *The Blind Assassin*: Fiction, History, and Popular Culture. *Philologia Mediana*, Vol. 17, No. 17, 195-208.
- Vukelić, A. (2023). Zenia as a Canadian Monster in Margaret Atwood's *The Robber Bride*. *Belgrade English Language and Literature Studies*, 15(1), 291-312.
- Vukelić, A. (2023). Zločinke u romanima Toni Morison i Margaret Atwood: *Voljena i Alijas Grejs*. U Lj. Skrobić, S. Zdravković (ur.), *Nauka i studenti: Studkon 4* (str. 139-149). Niš: Filozofski fakultet.
- Vukelić, A. (2020). Othering, Resistance and Recovery in Margaret Atwood's *Cat's Eye*. *ELOPE: English Language Overseas Perspectives and Enquiries*, 17(1), 29-40.

IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Двојници у романима Маргарет Атвуд“

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет истраживања докторске дисертације „Двојници у романима Маргарет Атвуд“ кандидаткиње **Александре Вукелић** су двојници у романима Маргарет Атвуд *Јестива жена* (1969), *Мачје око* (1988), *Невеста крадљивица* (*The Robber Bride*, 1993), *Алијас Грејс* (1996) и *Слепи убица* (2000). Анализа је заснована на виђењу двојника у

контексту теорије Карла К. Кеплера у студији *Књижевност другог ја*. Ауторка испитује јунаке који оличавају парадокс истовременог постојања изван и унутар психе протагониста: они који су са својим првим ја повезани мистериозним спојама, тако да се не могу схватити као сасвим независна бића, али се упркос томе не могу свести ни на њихове пројекције или халуцинације – иако се овакви наративи неретко поигравају таквим сумњама читалаца, градећи тензију између субјективних утисака „оригинала” и објективне стварности.

Примарни циљ истраживања, пре свега, јесте да пружи допринос проучавању књижевности Маргарет Атвуд кроз систематичан поглед на низ двојника у њеном стваралаштву, уз јасно дефинисан тип двојника којим се анализа бави и на основу ког поставља критеријуме за избор анализираних парова, као и уз примену савремених теорија о књижевним двојницима. Поред тога, увезивањем двојника са кључним темама и карактеристикама стваралаштва ове популарне и признате ауторке, ова дисертација настоји да пружи подстрек новим промишљањима двојничких наратива, указујући на актуелност ових неухватљивих јунака и њихово одолевање протоку времена и смени књижевних епоха, као и на нова лица која задобијају у савременој књижевности.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Прва хипотеза у докторској дисертацији „Двојници у романима Маргарет Атвуд“ кандидаткиње **Александре Вукелић** односи се на претпоставку да су елементи постмодернистичког и феминистичког погледа на свет, као и елементи карактеристични за канадску књижевност, снажно присутни у приказима двојника, баш као што је то случај и са приказима дуалности код Маргарет Атвуд уопште, те да ће анализа сваког од двојника донети увиде који их повезују са наведеним перспективама. С обзиром на то да су њени двојници до сада проучавани претежно у изолованим романима, или као тек један од аспеката дуалности коме није посвећена исцрпна анализа, очекује се да ће континуирана примена све три перспективе на неколико оваквих фигура проширити и допунити знања о посматраним романима, њиховим двојничким паровима и односу према ширим сликама двојности.

Поред тога, друга важна хипотеза јесте да у анализираним приказима двојника из романа Маргарет Атвуд, будући да су они у овом истраживању дефинисани као фигуре чија се појава не може образложити нечим другим – нити пуком физичком сличношћу двеју самосталних особа, нити привидом који почива на нестабилности протагонисте – снажно присутни елементи оностраног и фантастичног. Претпоставља се да ће ови двојници, иако су често повезани са траумом и психијатријским феноменима, пре свега праћени ауром мистерије, као и другим елементима који ће доприносити стварању атмосфере готичког и језовитог.

Трећа и кључна хипотеза је да се ови двојници, упркос онеспокојавајућој атмосфери која их прати, показују као конструктивна бића чија је улога у односу на протагонисте суштински позитивна; супротно представама двојника као доносиоца лудила, пропасти и смрти, очекује се да они доводе до развоја и трансформације јунака. Будући да су се наведени романи Маргарет Атвуд анализирали хронолошким редоследом, обухватајући тако више од тридесет година њеног стваралаштва – од првог романа *Јестива жена* насталог шездесетих година, до *Слепог убице*, објављеног

на прелазу из 20. у 21. век – претпоставља се, такође, и да се њени двојници мењају, све више се удаљавајући од негативних и злослутних представа и постају позитивне творевине за којима протагонисти трагају или их активно креирају. У складу са тиме, још једна повезана претпоставка је и та да се протагонисти Маргарет Атвуд отварају не само за двострукост, већ и за вишеструкост, те да кроз конструктивне сусрете са другим *ја* постају спремнији за даља удвајања.

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација „Двојници у романима Маргарет Атвуд” кандидаткиње **Александре Вукелић** обухвата 155 компјутерски штампане странице једноструког прореда, а подељена је у 9 поглавља. Поглавља иду следећим редоследом: 1. „Увод“ (стр. 1- 9), 2. „Историја другог *ја*: развој, тумачења и значај књижевних двојника“ (стр. 10-19), 3. „Проучавање дуалности у књижевности Маргарет Атвуд“ (стр. 20-32), 4. „*Јестива жена*“ (стр. 33-53), 5. „*Мачје око*“ (54-71), 6. „*Невеста крадљивица*“ (72-94), 7. „*Алијас Грејс*“ (95-118), 8. „*Слепи убица*“ (119-138) и 9. Закључак (139-144). Следи исцрпна „Библиографија“ (стр. 145-154) у којој су издвојени примарни и секундарни извори. Библиографија укупно садржи 234 библиографске јединице. Дисертација укључује насловне стране на српском, енглеском и руском језику, сажетак и кључне речи на српском и енглеском језику, садржај и кратку биографију кандидаткиње.

У „Уводу“ су изложени предмет, метод, почетне хипотезе, циљ истраживања, као и структура дисертације. У овом делу рада су представљене теме дуалности у ширем контексту стваралаштва Маргарет Атвуд и њено надовезивање на постојећу књижевну традицију у том аспекту. Како би се поставио теоријски оквир и темељно представила досадашња релевантна истраживања, након уводног поглавља следе преглед тумачења двојника у другом поглављу, а потом и погледа на двојност у делима Маргарет Атвуд у трећем поглављу.

Друго поглавље истраживања, које се бави интерпретацијама двојника, пружа преглед развоја и схватања ове фигуре – од њеног порекла које се везује за митове и легенде, преко процвата дуалистичких филозофија у романтизму, па до психоаналитичких тумачења и теорија које су се на њих надовезивале и ревидирале их, утирући тако пут савременим погледима на двојника. Ово поглавље, тежећи да размотри разноврсност тумачења двојника и различите етапе њиховог развоја, али и имајући у виду чињеницу да многи осврти на двојника не нуде његово јасно одређење, представља и погледе на двојништво који нису ограничени на конкретизовану дефиницију другог *ја* по угледу на Кеплера.

У трећем поглављу дисертације, дуалности у стваралаштву Маргарет Атвуд размотрене су уз фокус на перспективе које су у уводном поглављу одређене као кључне за њихово разумевање: теорије постмодернизма и феминизма, као и положај канадског друштва и књижевности у постколонијалном свету. По један сегмент поглавља представља сваку од ових перспектива и увиде из досадашњих истраживања која су се на њих ослањала. У неким од њих су конкретно поменути и двојници, али се она углавном односе на уопштеније дискусије о двострукости, расцепима и

фрагментарности. Кроз представљање ових перспектива наглашене су и њихове повезаности, услед којих је немогуће посматрати их сасвим изоловано једне од других.

У четвртном, петом, шестом и седмом и осмом поглављу се прати анализа пет изабраних романа Маргарет Атвуд у којима су идентификовани парови првих и других *ја*, од којих ће сваком бити посвећено по једно поглавље. У сваком од њих се испитује како се дати двојник уклапа у дефиницију примењену у овом истраживању, након чега ова фигура бива сагледана уз ослањање на успостављени теоријски оквир и уважавање специфичности појединачних романа. У закључном сегменту сваког од појединачних поглавља, увиди о приказу двојничке фигуре сумирани су уз наглашавање наведених перспектива које се узимају као кључне за схватања дуалности код Атвудове.

Четврто поглавље дисертације бави се првим од издвојених текстова – романом *Јестива жена*, у коме двојнички пар чине протагонисткиња Мериен и њен ексцентрични пријатељ Данкан. Појава двојника сагледава се у ширем контексту готичких приказа брака и Мериениног страха од губитка идентитета, уз ослањање на теорију о зазорном Јулије Кристеве и њој сродан концепт Емануела Левинаса, који је већ довођен у везу са јављањима двојника.

У петом поглављу се разматра *Мачје око*, роман у коме јунакиње Илејн и Корделија, повезане турбулентним (не)пријатељством из детињства, израстају у двојнице, смењујући се при томе у улогама првог и другог *ја*. Улога зазорности биће релевантна и за ово двојништво, али ће у овом поглављу бити говора и о дисоцијацији и деперсонализацији, стида, понављању трауме и њеној повезаности са специфичним третманом времена у роману, као и функцији двојништва у превазилажењу трауматичних искустава.

Након тога, поглавље које се бави романом *Невеста крадљивица* усредсређује се на фаталну Зинију као двојницу за вишеструка прва *ја*. Наиме, све три протагонисткиње овог романа – Тони, Керис и Роз – у Зинији налазе своје одразе. Ово тумачење ће дати значајан простор зависти трију пријатељица према другом *ја*, Зинијиним фантастичним моћима, као и постколонијалним импликацијама њене другости. Поред самог романа, анализа ће обухватити и кратку причу „Сањам Зинију јаркоцрвених зуба“, схваћену као наставак и закључак *Невесте крадљивице*.

Седмо поглавље сагледава неколико двојничких парова пронађених у роману *Алијас Грејс*, као и различите одговоре појединих јунака на сусрет са двојнишвом. Најпре се разматра однос Грејс Маркс са Мери Витни, која би се у оквиру овог романа могла тумачити као дух, алијас, или алтер-его. Грејс, поред овог, развија и својеврсан двојнички однос са својим помагачем Церемајом, али уз то игра и улогу другог *ја* у односу на доктора Сајмона Џордана, који, даље, у Церемаји такође налази свог двојника. Питањима трауме и њене улоге у настајању двојности ова анализа придружује и разматрања историографске метафикције, посматрајући како се Грејс као приповедачица штити својом вишеструкошћу.

Осмо поглавље нуди анализу романа *Слепи убица*, чији су двојнички пар сестре Ирис и Лора Чејс, као још једног романа историографске метафикције. Ова анализа темељи се на саможртвовању спасилачке двојничке фигуре, али се, с обзиром на улогу протагонисткиње Ирис као књижевнице, у значајној мери ослања и на већ помињана схватања Маргарет Атвуд о писцима као подељеним личностима.

Девето поглавље истраживања чини закључак, у коме се резимира ток истраживања и предочавају кључни увиди о значају, функцији и природи двојника у разматраним романима. Ово поглавље наглашава сличности и паралеле између проучаваних двојника, али и њихове међусобне разлике, са циљем да донесе закључке о променама и развоју ове фигуре у књижевности Маргарет Атвуд. Такође, овде се наводе и ограничења овог истраживања, уз пружање смерница за потенцијална даља проучавања.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидаткиња **Александра Вукелић** је у докторској дисертацији „**Двојници у романима Маргарет Атвуд**” показала висок степен критичког расуђивања, теоријске упућености и истраживачке самосталности. Обимна и пажљиво одабрана библиографија омогућила је кандидаткињи да приступи прозном стваралаштву Маргарет Атвуд из интердисциплинарне перспективе, уочавајући и систематизујући сложене начине на које ова књижевница користи мотив двојника као психолошки и поетички ангажован облик приповедања.

Кандидаткиња је у овом истраживању допринела проучавању књижевности Маргарет Атвуд тиме што је кроз анализу двојника понудила одговоре на питања која се тичу појединачних романа, или и отворила нове могућности за њихова даља тумачења. Поред увида који су већ резимирани кроз осврт на хипотезе, у поглављу о роману *Јестива жена* је, захваљујући дефиницији другог ја као бића одређеног истовременим објективним постојањем и увидом у унутрашњи свет протагонисте, отклоњен конфликт између ранијих осврта на Данкана као двојника који је плод Мериенине маште и чињенице да он у роману ступа у интеракцију и са другим јунацима. Кроз разматрање двојништва у роману *Мачје око* указано је на могућност да Илејн, прихвативши двојнички однос, путује кроз време и нуди помоћ самој себи као девојчици; даља истраживања могла би подробније преиспитати ову теорију у контексту фантастичних елемената овог романа. Анализа *Невесте крадљивице* истакла је важност њеног наставка, кратке приче „Сањам Зинију јаркоцрвених зуба”, за разумевање Зинијине двојничке улоге. Показујући да њено тумачење доноси одговоре на питања постављена у ранијим анализама о могућности Зинијиног повратка у још опаснијем облику, ово поглавље илустровало је значај поменуте приче, о којој се до сада није много писало, а чији би шири однос са романом могао бити предмет будућих проучавања. Потом је у поглављу које се односило на роман *Алијас Грејс*, поред најупечатљивије појаве удвајања између Грејс и Мери, указано и на двојништва која су у досадашњој критици била мање запажена, а која су са примарним двојничким односом упоређена и контрастирана. При томе је утврђено постојање још једног случаја двојништва – између Сајмона и Церемаје – о коме у ранијим критичким освртима није било речи. Коначно, анализа романа *Слепи убица* није се темељније бавила Ирис као манипулативном нараторком; међутим, указавши на то да представљање Лоре као другог ја може бити схваћено као још једна од њених стратегија одбране о каквим говори Робинсон (2006), ово истраживање могло би пружити нови материјал и за таква тумачења.

Када су у питању шира проучавања двојника, ова дисертација, пре свега, пружа допринос потврђујући снажно двојничко присуство, те њихову разноврсност и значај, у стваралаштву велике ауторке данашњице каква је Маргарет Атвуд, са циљем да покаже да се појава двојништва у савременој књижевности не може свести на пуку репродукцију елемената готичке књижевности 19. века, већ да је реч о релевантној теми која се активно развија и која несумњиво завређује даља проучавања. Ауторка је применила савремене теорије о двојницима, од којих су неке публиковане врло скоро (нпр. Дорфман 2019; Солиман 2024), потврђујући тако вредност ових перспектива и новине које оне могу унети у разматрања књижевних удвајања. Поред тога, с обзиром на често истицање одсуства женских ликова у традицији наратива *doppelgänger*, као допринос ове дисертације може се схватити и бележење увида о низу женских двојничких односа у опусу Маргарет Атвуд, међу којима се јављају чак и женски „оригинали” који поседују мушка друга ја, што је у књижевности релативно редак и стога слабије истражен однос. Увиди у динамику ових односа и њихове родне специфичности могу подстаћи на даље закључке о променама двојничке књижевности у раздобљу када се овој традицији придружују и бројни женски ликови. Коначно, допринос ове дисертације могао би се огледати и у томе што показује како се питање двојништва може укрстити са контекстом канадске књижевности, пружајући тако основ за разматрања фигуре двојника у делима других канадских аутора.

Потврђујући претпоставке о улози двојника у стваралаштву признате канадске ауторке, кандидаткиња је указала на важан метод путем којег проза Маргарет Атвуд нуди нове моделе за тумачење овог концепта у књижевности. На тај начин, докторска дисертација „Двојници у романима Маргарет Атвуд” представља значајан научни допринос проучавању савремене канадске књижевности у српском академском контексту, као и вредан подстицај за даља истраживања на пољу постмодерне и феминистичке прозе.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу „Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду” и налаза у извештају из програма „iThenticate”, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „ДВОЈНИЦИ У РОМАНИМА МАРГАРЕТ АТВУД” ауторке **Александре Вукелић**, констатовано је да утврђено подудараре текста износи 1%.

Овај степен подударности последица је **цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, као и претходно публикованих резултата докторандових истраживања, који су проистекли из њене дисертације**, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. „Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду”, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу свега изложеног, Комисија сматра да је Александра Вукелић обрадом теме под насловом „ДВОЈНИЦИ У РОМАНИМА МАРГАРЕТ АТВУД”

написала вредно и оригинално научно дело, од несумњивог значаја за српску англистику и науку о књижевности, и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом „ДВОЈНИЦИ У РОМАНИМА МАРГАРЕТ АТВУД”, коју је урадила кандидаткиња Александра Вукелић под менторством др Сергеја Мацуре и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

У Београду, 16. јануара 2026. године

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА
КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Маја Ћук, редовни професор
председник комисије

2. _____
др Александра Јовановић, редовни професор
члан комисије

3. _____
др Ана Симић, ванредни професор
члан комисије